

ŠIAURĖS ATĒNAI

Nr. 44 (91) 1991. XI. 20

LAIKRAŠTIS LIETUVAI
LEIDŽIA "ŠIAURĖS ATĒNU" BENDRIJA

IŠEINA TREČADIENIAIS
KAINA 30 KP

Blogio namai

Tais nepamirštamais jaunystės laikais, nutvilkytais susideginusio Kalantos laužo liepsnų, vieną gūdžia naktį šiu eilucių autorių užklojo nusispardžiusi vaikų lovelėj ir išėjo pakvėpuot, smegenų atvésint į Lenino aikštę. O kas per naktis! Miestas kaip išmiręs - tikra žmogžudžių ar pakaruoklių valanda... Matau, tamsiom liepu alėjom sėlina artyn milicininkų figūros. NU, klausia rusikai, nu, ką čia veiki? Ir duria gumine lazda tarp sonkaulių. NU, sakau ju kalba, džiustancią burna, GALVOJU! Nes kita guminė lazda man, kaip ilgaplaukiui - jau ir pasmakrė kutena. Po Kalantos mirties ilgi plaukai įtartini, lyg kokia nusikalstamai plevesuojanti laisvės vėliava. Laukiu, kada mus, ilgai ir mandagiai milicininkų klausinėdamas, kodėl vis dėlto karius kaip as botina kirpt? Kodėl yra nesveika nakti Lenino aikštėj galvoti? O dieną galima ar irgi ne? Kodėl Lenino aikštė ne ta vieta? Mano pasnekovu, tamsos filosofu, karštas degtinės tvaišas lyg švelnus, anot vieno poeto, gyvenimo prisiglaudimas yra Imperijos galybės alsavimas, nes už aikštės, ten, kur rodo savo geležinė ranka Leninas, baugiam saugumo name vienur kitur plieskia langai. Fantastiska naktis - ir tie rūmai atrodo kaip keistas siurrealistinis fabrikas, dirbantis be atilsio kiaura parą, kuris gromuliuoja ir atrajoja nugirstas mintis, mūsų slaptus sapnus, sva Jones, klastinga kailialupio ranka lyg valkataujančius neapdairius sunelius sugautas palozusias sielas. To pamėklisko sielu fabriko vaizdą prisiemu dabar, kai štieki kalbu apie agentus, kai saugumo dokumentai tam-pa politinės prekybos, skandalu, Santažo priemone, ir as lyg koks klebonas išklausau keistas išpažintis... Štai žmogus kaip daktaras Faustas užstatė siela, gal né nesuprasdamas, kad tokį daiktą turi. Sausio trylikta prie televizijos bokštų stovėjo ir galvojo, kad buțu dora ir teisinga, jei jam pačiam kliūtu kulką... Kaip atpildas už kelis svetimus sulaužytus gyvenimus. O viešai atgailaut traksta kvapo - kokios bus žmonos ir vaikų akys? O kaip tyčiosis kolegos! As nepaklausiau, kodel tik dabar rudenį ta išpažintis, juk pats moraliskai tinkamiausias laikas dar galėjo būti siemė rugpjūti, kai Maskvoj riedėjo tankai ir demokratijos likimas buvo dar nėtinkus. Vyriausybė jau skelbia įsaką žmonėms, patarnavusiems Blogio Namams, laisvanoriskai iki Nauju metu pasitraukt iš valstybinių tarnybu, laikrasciai pilni istorijos tyvuzdių apie denacifikaciją ar Rytų Europos skausmingą apsivalymą nuo kagebistiškės. Tokstančiai eiliniu saugumo praeties. Tokstančiai eiliniu saugumo informatoriu miega neramiai, blaškosi (karzus, kuri sugundė, palaužė, ībaugino, gyve-

SAULIUS ŠALTENIS

nimas panašus į nedorėlio rankosna patekusio nepilnamečio likimą), o tie, kurie tvirkino, naudojosi ju paslaugomis šviesiuose slovingosios Partijos rūmuose, yra dabar lyg ir skaistūs ir lieka šesely. Blogio Namai iš savo gelmių lyg vidurius išverčia tikras ar išgalvotas paslapčis, ir jau pusė Lietuvos klupinėja paranojiskus kryžiažodžius sprėsdama: Tas yra "Juozas", tas "Tomas", o ten kokia nors "Bronytė" su skambia "Satrija". Žodžiu, aukščiausia valdžia knibžda agentais!

Eugeniusz Stankiewicz plakatas, 1976

Tai kas tada Lietuvos pasikeitė, a? Kur žiūri ponas Landsbergis, a? Juk sausio tryliką su Kazimieru Saja priblokst aptarinėjom Aukščiausioj Taryboj girdėtas, galvoj netelpantias replikas: Landsbergis kagėbistas! Irodysim, kad jo rankos kruvinos! Va sitaip! Kainos kyla, eilės, mūsų sena pažiusta Lietuvos Netvarka karaliauja ir apsnerksto provincijos kontoroj, ir ministerijų rūmuose. Man skauda! - guodžiasi biciulis potetas. Man slyktu gyvent! - puola į nevilti sužesta netvarkos ir biurokratiniu zaidimu jautri moteriskė. Kita saukia, kad užsienio

pasos turi prasity tu pačiu saugumiečiu, kurie dar visai nesenai geležinkelio stoty Jos rankas sukiojo... Kai visa Lietuva rugpjūti šventė pergale, prie Aukščiausios Tarybos (ir mums kaip tik tuo metu, per patį susiaudyma, bandant įvažiuoti pro vartus) žuvo savanoris Artūras Sakalauskas. (Negi už "popierinę neprilausomybę", negi už tą begalinio cinizmo ir abuoju terminu smaiksciai pa-septę Lietuvos valstybę?) Atsisveikindamas su žuvusiu, palyginau Lietuvą su lėktuvu, tegu prastai, tegu karštligiskai sukalta. Taip, nesingiričiu, - sakau pažemintas politinių skandalų ir nuosavos lietuviškos Netvarkos, taip, tas braskantis lėktuvas prigrūstas anaipolt ne šventuju, ne vien skaiscių ir svarių sielų, bet ir snipų šnipelių, apsimelavusių, apsvogusių tautiecių, išėstu korupcijos, ligiustų ambicijų, juodo pavydo... Taip, bet lėktuvas vis tiek pakilo. Ir skrenda, o prieklikti savi ir svetimi tulzingi kritikai vėpsio išsižioje. Skrenda šią rudenį į mūsų nerimo ir vilčiu ziema.

Raudonmūrėj Utenos gimnazijoje literatūrėlė raše eiles tokis vienas gimnazistas, neturtinčias ir kuprotas. Niekom nebūtų užkluičius, bet pasivadino kaip ir mūsų laiku agentai slapyvardžiu - SAULIUS, ir išėjo už Lietuvą partizanaut, o apsuptys nusisovė penkiasdešimt metų pavasarį. Turėjo keistą klausą - vis kalbėjo, jog girdi, kaip Lietuvos žemė dejuoja ir šaukia eiti vargo ir kancių keliu.

"Viešpatie, si valanda sunki ir juoda.

Ant ziedelio balto kraugo dėmės tirštos..."

Kartojo dabar kelias išlikusias poeto kuprelėlės eilutes, matau slėptuvę Baltaniškių kaimme pas Okininką Tyla... Kaip Rembrandto paveiksluose bunkerio tamsa ir šešeliai. Kada enkavedistai apsupo slėptuvę, privertė okininko mergaitę nusileist į požemį ir prikabinti kuprelį pasiduot. Ji apkabino ji, karstai kuždėjo kuždėjo mirt kartu su juo pasiruošusi ir staiga tamsoj isgirdo keista garsą: kliu...kliu... Lyg kas lietus iš aperversto buteliuko, lyg mažas saltinėlis burbuliuotu... Ogi pasirodo, glostė jau negyva, nusisovusi. Neperžengiamojo balsiu nusivylimu, gūdžioje prosvaistės tamsoj nušvinta mažas akinančiai baltais ziedelis, aptiskęs krauju!.. Ten, duobės suteimose giliausias istorinės rezignacijos, pasmerktumo dugnas, nuo kurio mes atsispriam - ir žmonės, īvykiai, besiblaškančiai kaip avys, sugula į savo vietas. O sielos, parsidavusios Blogio Namams, kaip suneliah pagautos plakuota sielu specialistų ranka, galgi sugriž pas savo šeimininkus... Kliu...kliu... - musa po žemėm Baltaniškių saltinėlis. Ne kerstui, ne paskutiniams tei smušaukia Lietuvos vaikus, o apsivalymui, atgailai ir visuotiniams susitaikymui.

Prancūzų laikraštis "Le Monde" 1991.X.22 visą antrą puslapį skyrė A.J.Greimul.

Cia spausdiname kiek sutrumpintą interviu su juo.

Algirdas Julius Greimas: Jei nusileisi lietuviams, teks nusileisti visiems.

Pries pradėdami kalbėti apie Lietuvą, prisiminkime, kas jus su ja sieja.

- Ten aš esu gumeš. Lietuva - tai mano vaikystė, mano jaunystė, praleista iki bakalauro amžiaus. Lietuvos žmonės stebisi, kad aš tebekalbu lietuviškai. Tai beveik normalu. Kad vėliau tapau prancūzu, tai jau pono Hitlerio nuopelnas. Hitleris nusprendė griebtis santažo pries Lietuvą, neisleisti jos eksporto. Taigi teko reformuoti Lietuvos ekonomiką ir keisti pagrindine politikos kryptį, atsigrežti į Prancūziją.

Iki to meto aš mokiausi vokiško tipo gimnazijoje. Vyriausybė nutarė: dabar kurisime prancūziškuosius licejus. Bet nebuvu prancūzų kalbos mokytoju... Tad nutarė nusiūsti 300 jaunuolių su stipendijomis į Prancūziją, kad išmoktu kalbos ir išgytų prancūzų kalbos mokytojo specialybę. Tuomet aš studijavau teisę. Tad kodel gi nenuvynus į Prancūziją, tariau sau.

Pirmaisiais metais aš koneveikiai Prancūziją, man atrodė, kad čia tikras balaganas: buvo 36-ieji, Liaudies frontas, patys galite išsivaizduoti, vyko blažinės, na o mes tuomet turėjome sioki tokį supratimą apie tvarą. Antraisiais metais aš tiesiog išmylėjau Prancūziją.

- Jūs buvote Strasbūre.

- Ten aš tapau tūkru licenciatu. 1939 m. grįžau į Lietuvą atlikti karinės prievalės. Užėjo rusai, bet Lietuva lygi tarsi nepriklausoma. Aš tarnavau karionu. Po to atėjo Raudonoji Armija: ultimatumas, okupacija. Mus priskyrė prie Raudonosios Armijos, aš nemokėjau né vieno žodžio rusiškai. Man išdavė tokį popierių: aš slovengosios Raudonosios darbininkų ir valstiečių armijos atsargos karininkas. Taip mus "išvaduoja" - iš pradžių bolševikai, o po to ir vokiečiai. Ju planavo mes buvome viliojantį darbo jėga. Vėl skelbiama mobilizacija, ir vel aš gaunu saukimą atvykti į Hitlerio armiją.

Tuo metu jaučiaus esas európietis. Dvi armijos kariaruo tarpusavyje, ir aš tikau abiems. I viska, kas tuomet vyko, aš žiurėjau su pasibaisčiu, suvokdamas situacijos absurdiškumą. Stai čia jau vėliau ir kilo euro-pietiškumo jausmas, kurio prancuzai, matyt, nesuprantą arba jau užmiršo. Kažkada tai buvo žinoma, juk Europa - tai tam tikra vertybų sistema, brangi kiekviename - ir lietuviui, ir čekui, ir lenkui.

Sitoje absurdžioje situaci-

joje reiškejo organizuoti antivokišką rezistenciją, juk taip? Bet vardinė ko? Kad rusai grįžtu? Ši rezistencija buvo absurdžia. Botent tada aš išspausdinau savo pirmajį straipsnį lietuvių kalba apie Don Kichotą. Mes suorganizavome ši antinacistinių pasipriešinimą, kuris, užėjus russams, virto antirusišku, antikomunistiniu.

Įskai problema: kaip palaidyti ryšius, kaip padėti šiai rezistencijai - juk i partizanus buvo išeję apie tris tūkstančius žmonių, ir ji tešėsi šešerių metus, iki 1951-1952 metų. Taigi aš bandžiau padėti šiam psiprieniui į Paryžiaus.

- Kada jūs atvykote į Prancūziją?

- 1944 m. Nuo tada aš pradėjau bendaradariauti Amerikos lietuvių spaudoje, tam tikrare kultūrinės rezistencijos judėjime. Straipsniai pasirodavo Čikagoje, po to 10-15 egzempliorių prasmukdavo į Lietuvą, o ten eidavo iš rankų į rankas. Ten juos slapta daugindavo. Ištisus keturiadesimt metų aš gyvenau du gyvenimais: mastytojo ir lietuviu. Pastarojo rezultatas - pernai ten pasirodžiusi knyga, skirta mano politinės-kultūrinės žurnalistikos keturiadesimtmečiui.

Ir jei šie straipsniai šiandien suvokiami kaip aktualios, tai tik todėl, kad lietuvių galvosenoje niekas nepasikeitė. Gyvenimas sustojo tarp 1945 ir 1950 metų. Ir atrodo, kad tai, ką aš kalbėjau 1950-ais, svarbu ir dabar.

- Gal gržkime prie mūsų pokalbio pradžios, prie Jūsų, kaip lietuvių išelvio žurnalistu, veiklos. Ar galite papasakoti mums tai, kažinote apie Lietuvos pastaruju metu ėjimą į nepriklausomybę, ir ar dabar, kai tai įgyvendinta, Jūs jaučiate prie to prisdėjės, ir kokia dalimi?

- Suprantama, sunku įvertinti savanorių darbą. Kaip prancuzas aš du kartus lankiau Vilniaus universitetė, kur surengiau keliais konferencijas. Tuomet aš kalbėjau apie lietuvių mitologijos savitumą, ir toks kalbėjimo būdas buvo leistinas.

Pagalau aš surengiau keletą seminarų, i kuriuos susirinkdavo po du tris šimtus žiarių iš ūkių dėstytojų. Klausinėdavo po penkias valandas: Kas yra psichoanalizė? Kaip jā pritaikyti istorinėms studijoms? Kas yra Lacanas? Didžiausis susidomėjimas tiek aštuntame dešimtmetyje, tiek iki devinto dešimtmetyje pabaigos.

Kodel susidomėjau lietuvių mitologijos problemomis? Aš

ilgai dirbau su Claude Levi-Strauss, o Georges Dumézil, geras mano bičiulis, vis kartodavo: "Jums pasisekė: jūs vie-nintelis mokatai lietuvių kalba ir tik jūs galite aprašyti lietuvių mitologiją įdomėjičių mitologijos kontekste." Savo darbe aš pritaikiau trijų funkcijų principą. Paskelbiau spaudoje pirmąjį rašytinį tekstą iš trylikto amžiaus apie tris pagrindinius dievus. Štai toks mano indėlis, kuri pats laikyčiau tik moksli-niui, bet kuris, patekęs ten, be abejio, žadino tautinę savimonę.

- Kaip galėtumėte pasakyti apie dažnai minima ypatingą lietuvių kalbos ir literatūros vieta platesniame, Europos, kontekste?

- Tai klausimas, i kurį nelengva atsakyti. Jums leidus, aš jūs suformuluosiu kiek kitaip, kad galėčiau atsakyti tai, kai aš suprantu. Šiuo atveju reikėtu kalbėti ne apie kultūrini, o apie politini vaidmeni, apie politinę Lietuvos padėti, kuri skiriasi nuo kitų Pabaltijo tautų. Lietuva yra jaugusi, tvirtai jaugusi į Rusijos samonę, o Latvija jiems - tai Pabaltijo baronai, t.y. vokiečiai. Vienoje iš savo garsiųjų kalbų Stalinas yra taip pasakės: "Jūs, mužikai, ištisus amžius buvote totorių ir lietuvių bajorų vergai, jūs nezinote, ką reiškia būti laisviai". O tai rodo, kad russas suvokia, jog iš totorių vergijos jis pateko į lietuviškąją.

Arba Ukraina. Jos opozicijos lyderis - poetas. Ir ukrainiečiai vis sugrįžta į Lietuvą. O jei kalbėsime apie Baltarusiją, tai baltarusių Liaudies fronto steigiamojo konferencija įvyko Vilniuje, o ne Minske. Nes baltarusiai nežinė, kas jie yra. Dar XIX amžiuje jie buvo lietuvių, juos vadino lietuvių. Na, o dabar, kas dabar yra Minskas? Provincijos miestas, ju sostini - Vilnius. Stai dėl ko Gorbačiovo politika - žutbot nenusileisti lietuviams - motyvuota simbolika?

- Aple Lietuvą jūs kalbate kaip apie stiprios politinės traukos poliū.

- Na taip, nes jei nusileisi lietuviams, teks nusileisti visiems. Botent taip ir įvyko. Šiame simboliniame kontekste galima paaškininti ir Vilniaus žudynes, ir visa kita. Apie ką čia iš principio kalbama? Apie tai, kad egzistuoja prasmės problema. Prancūzija yra užvaldžiusi beprasmybę. Žmonės čia jau nesuvokia simbolinių vertybų svarbos, o ten jie pasiruoše autokis. Kaip jums atrodo, vardinė prancūzas ryžtasi mirti?

- Ar Lietuvali nėra sunku

islikti savarankiška sa-vovo kaimynės Lenkijos at-zvilgiu?

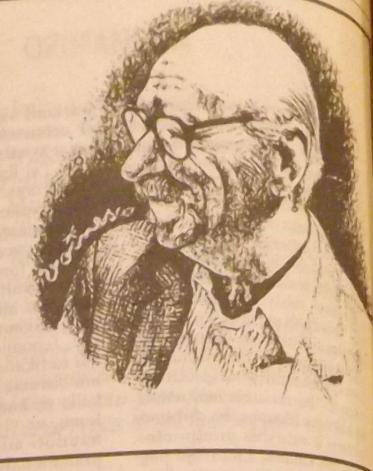
- Na taip, šalia Lenkija. Matote, Lietuva - tai katalikiška šalis. Bet ka reiškia boti kataliku, keturias-dešimt metų išbuvis komunismu? Tai laukti nurodymų ir iša-kymų iš Bažnyčios. Žmonės pri-prate paklusti, gauti nurodymus ir nerodytų iniciatyvos. Buvo ir neturėti iniciatyvos. Buvo 500 filosofų marksistų, dabar iš 500 pasidare 500 filosofų katalikai. Bet kokie jie kataliki? Jie išspausdina literatūrinių leidinių, kuri leidžia rašytojų sąjunga, pirmajame puslapyje sv. Kazimierą, Lietuvos globėją. Aš neturiniekiek prieš sv. Kazimierą, bet galu gale, kuo gi jis pasižymėjo?

Pries kuri laiką popiežius nusprenė sv. Kazimierą atiduoti Lietuvai. Kad visi būtų patenkinti: lenkai turės sv. Stanislova, o lietuvių - sv. Kazimierą. Kartą pas mane užėina mano dvaisinis tėvas Paryžiuje, nešinas tekstu: "Stai sv. Kazimiero istorija. Ar negalėtumėt man paturti, kaip supažindinti prancūzus su sv. Kazimieru?" Taigi aš perskaiciau tą tekstą, šlovinančią skaičių. Labai gražu. Ir štai ką aš jam atsakiau: "Toks nuopelnas nera per daug vertingas, kadaangi numirė jis vos septyniolikos metų. Stai ir visas jo šventumas. Tokiu dalyku prancūzams kalbėti nevertėt, jie tik išsiai-pys iš to skaistumo".

Savaime aišku, kad ir komunitas, ir Bažnyčia yra vertintini moraliniu požiūriu. Ir jie, kaip ir visi žmonės, gali klysti ir klysta. Bet šis pavyzdys, jūs patys suprantate, paaškinamas tik lenkų kaimynystės ir lenkų potiežių itaka. Laimei, Lietuvos visada buvota tam tikra prasme prancūziško tipo visuomenės, kurioje esama ir katalikiškojo sparno, ir liberališkojo. Todėl aš manau, kad Lietuva gali atsispirti ir religinei kolonizacijai.

- Gal Lietuvos gaji kokia nelabal toleruotina nostalgijos forma?

- Vokiečiai skiria folklorą ir folklorizmą. Cia vėl turiu omey reakcijos katalikiškės keliamą pavojų. Esu kalbėjus su naujuoju Lietuvos prezidentu. Aš jo paklausiau, ar toks katalikiškės dominavimas nėra pavojingas. Tai išmintingas žmogus. Jis pa-sakė: "Palaukite, laikas bégia. Reikia trupučio kantrybės, iš principo tai turės atslugti."

- Kas, jūsų nuomone, da-
vyksta? Negi Prancūzija to
bejgė, kad negali padėti Lietu-
vai - ir savo diplomatų, pa-
ml, ir materialiai.

- Aš susiduriau tokį iupa-
niu nelikę visapusiškos re-
nių analizės, kad mastymas nu-
resavo, lyginant su astuoniu
to amžiaus prancūzų min-
kuriuoje tokis ryskūs polinikų
internacionalum ir universi-
mą. Jokių užmojų. Nelikę
reikšmingo [...]

Zinote, mes, tie kiti prancū-
zai, atvykėliai, esame išbu-
vėjus prancūzų už pačius prancūzus.
Jie kalba: krauso teisę, tem-
teisę. O aš esu prancūzai, un-
pats tai pasirinkau, pagal kuo
seu metodą - pasiruošau visu
meninę surtatą. Aš išpareigiau
būti prancūzų ir tokius būdus
jau teisius bei vykdžiau paruošiai.
Penkiolika metų išdirbau visu
nekyja Prancūzijos atstovu.

- Taigi, kas šioje situacijoje
imsis problemų sprendimo?

- Didžiausia mano pro-
blema šiuo metu: kaip suruo-
šau prancūzų filmus Lietuvos televi-
zijai. Ten rodomi tik američių
ir vokiečių filmai. Apkreipti
visa lietuvių televiziją dabar
vokiečių ir američių filmus.
O juk žmonės ten gynė vis
kitą dvaysia, bet jeigu jau dabar
jie bus pripratinti prie McDonaldo,
prie to, ką aš vadinau
"maldonadžiaciją", viskas
ateis galas. Stai kodel rei-
skubėti.

- Gržkime prie Jūsų. Ka-
jūs, atvykės iš Lietuvos, susi-
dėjote semiotika? Juk jūs susi-
dijavote teisę. Kokia itaka
tyrinėjimams padarė tas faktas,
kad jūs buvote užsienie
ir lietuvis?

- Tai labai paprasta. Ap-
tai jau buvau užsienies. Isku-
prasmės mane pastumejo pati
tas stiprus absurdas, nesama-
jausmas. Aišku, tam tikra val-
menių cia suvaidino ir epoche
dvaysia, ir mano profesinis pa-
rengimas.

*Pokalbi parengė MICHEL KA
MAN ir CORINE LESV
Vertė Ramutė Blažėnienė*

Lietuvos bankas. Sodų 1993
sąsk. Nr. 1468307

Kitame numeryje:

A. Katkevičius. Valia valuzė

Redaktorius Saulius Šaltenis

Redaktorius paguaduotojas: Laimantas Jonušys

Bendradarbiai: Alfonas Andriuškevičius, Vilija Aleknaitė, Aida Čeponytė, Daina Parulskienė, Linas Paulauskis, Marija Rimkevičienė

Redakcijos adresas: 232 600 Vilnius, Pylimo 8. Telefonai: 224 681, 226 361. Meno salonus - 224 709

Spaude "Aušros" spaustuvė, ofsetinė spauda, 1 sp. I. Indeksas 67241. Užs. Nr. 3131 SL 175.

pasiekė: jūs vie-
e lietuvių kalbą ir
aprašyti lietuvių
europiečių mito-
ste." Savo darbe
įjų funkciją prin-
au spaudoje pirkštą iš trylikto
tris pagrindinius
ks mano indėlis,
čiau tik mokslis-
patekės ten, be
autinę savimonę.
lėtumėt pasaky-
nima ypatinga
is ir literatūros
ame, Europos,

imas, į kurį ne-
. Jums leidus, aš
siu kiek kitaip,
sakyti taip, kaip
io atveju reikėtų
kultūrini, o apie
ni, apie politinę
st, kuri skiriasi
tijo tautų. Lietu-
tvirtai įaugusi į
, o Latvija jiems
baronai, t.y. vo-
iš savo garsiųjų
ra taip pasakės:
stisus amžius bu-
lietuvių bajoru
inote, ką reiškia
O tai rodo, kad
og iš totorių ver-
j lietuviškajā.
ina. Jos opozici-
etas. Ir ukrainie-
i Lietuvą. O jei
Baltarusiją, tai
idies fronto stei-
rcija ivyko Vil-
nske. Nes balta-
kas jie yra. Dar
ie buvo lietuvių,
tuviais. Na, o da-
i yra Minskas?
estas, jų sostinė -
el ko Gorbačiovo
it nenusileisti lie-
yuota simbolis-

tuva jūs kalbate
priose politinės

nes jei nusileisi
eks nusileisti vi-
taip ir ivyko. Šia-
me kontekste ga-
i ir Vilniaus žudy-
ta. Apie ką čia iš-
bama? Apie tai,
a prasmės proble-
ja yra užvaldžiusi
. Žmonės čia jau
mbolinių vertybų
n jie pasiruošė au-
ms atrodo, vardan
ryžtusi mirti?
uval nėra sunku

Lenkių ar-
zvilgiu?

- Na taip,
šalia Lenki-
ja. Matote,
Lietuva - tai
katalikiška
šalis. Bet ką
reiškia būti kataliku, keturias-
dešimt metų išbuvus komunis-
tu? Tai laukti nurodymų ir iša-
kymų iš Bažnyčios. Žmonės pri-
pratę paklusti, gauti nurodymus
ir nerodyti iniciatyvos. Buvo
500 filosofų marksistų, dabar iš
jų pasidarė 500 filosofų
kataliku. Bet kokie jie katali-
kai? Jie išspausdina literatūri-
nio leidinio, kuri leidžia rašy-
tojų sajunga, pirmajame pusla-
pyje šv. Kazimierą, Lietuvos
globėją. Aš neturiu nieko prieš
šv. Kazimierą, bet galų gale, kuo
gi jis pasižymėjo?

Prieš kuri laiką popiežius
nusprendė šv. Kazimierą atiduo-
ti Lietuvai. Kad visi būtu paten-
kinti: lenkai turės šv. Stanislovą,
o lietuvių - šv. Kazimierą. Kartą
pas mane užėina mano dvasinis
tėvas Paryžiuje, nešinas tekstu:
"Štai šv. Kazimiero istorija. Ar
negalėtumėt man patarti, kaip
supažindinti prancuzus su
šv. Kazimieru?" Taigi aš per-
skaičiau tą tekstą, šlovinanti
skaitybę. Labai gražu. Ir štai ką
aš jam atsakiau: "Toks nuopel-
nas nėra per daug vertingas, ka-
dangi numirė jis vos septyniolika
metų. Štai ir visas jo šventumas.
Tokiu dalyku prancuzams
kalbėti nevertėtų, jie tik išsišai-
pys iš to skaistumo".

Savaime ašku, kad ir komu-
nizmas, ir Bažnyčia yra vertinti-
ni moraliniu požiūriu. Ir jie,
kaip ir visi žmonės, gali klysti ir
klysta. Bet šis pavyzdys, jūs pa-
tys suprantate, paaiskinamas tik
lenkų kaimynystės ir lenkų po-
piežiaus itaka. Laimei, Lietuvo-
je visada buva tam tikra prasme
prancūziško tipo visuomenės,
kurioje esama ir katalikiškojo
sparno, ir liberališkojo. Todėl aš
manau, kad Lietuva gali atsis-
perti ir religinei kolonizacijai.

- Gal Lietuvoje gaji kokia
nelabai toleruotina nostalgijos
forma?

- Vokiečiai skiria folklorą ir
folklorizmą. Čia vėl turia omens
reakcijos katalikybės keliamą
pavoju. Esu kalbėjęs su naujuo-
ju Lietuvos prezidentu. Aš jo
paklausiau, ar toks katalikybės
dominavimas nėra pavojingas.
Tai išmintingas žmogus. Jis pa-
sakė: "Palaukite, laikas bėga.
Reikia trupučio kantrybės, is
principo tai turės atslugti."

- Kas, jūsų nuomone, dabar
vyksta? Negi Prancūzija tokia
bejėgė, kad negali padėti Lietu-
val - ir savo diplomatų patir-
mi, ir materialiai.

- Aš susidariau tokį ispodū-
nių analizęs, kad mąstymas reg-
resavo, lyginant su aštuoniolik
to amžiaus prancuzų mintimi.
Kurioje toks ryškus polinkis i in-
ternacionalumą ir universalumą.
Jokių užmojų. Nelikę nieko
reikšmingo [...]

Zinote, mes, tie kiti pranco-
zai, atvykėliai, esame tikresni
prancūzai už pačius prancuzus.
Jie kalba: krauso teisė, žemės
teisė. O aš esu prancuzas, nes
pats tai pasirinkau, pagal Rous-
seau metodą - pasirašau visuo-
meninę sutartį. Aš išpareigoju
būti prancūzu ir tokiu būdu gė-
jau teisių bei vykdžiau pareigas.
Penkiolika metų išdirbau užsie-
nyje kaip Prancūzijos atstovas.

- Taigi, kas šioje situacijoje
imsis problemų sprendimo?

- Didžiausia mano pro-
blema šiuo metu: kaip surasti
prancūzų filmų Lietuvos televi-
zijai. Ten rodomi tik amerike-
cių ir vokiečių filmai. Apskritai
visa lietuvių televizija dabar yra
vokiečių ir amerikiečių itakoje.
O juk žmonės ten gyvena visai
kita dvasia, bet jeigu jau dabar
jie bus pripratinti prie McDon-
aldo, prie to, ką aš vadinau
"makdonaldizacija", viskam
ateis galas. Štai kodėl reikia
skubėti.

- Gržkime prie jūsų. Kalp
jūs, atvykės iš Lietuvos, susido-
mėjote semiotika? Juk jūs stu-
dijavote teisę. Kokią itaka jūs
tyrinėjimams padarė tas faktas,
kad jūs buvote užsienietis
ir lietuvis?

- Tai labai paprasta. Apie
tai jau buvau užsiminęs. Ieskoti
prasmės mane pastumėjo patir-
tas stiprus absurdo, nesamonės
jausmas. Ašku, tam tikra vaid-
meni čia suvaidino ir epochos
dvasia, ir mano profesinis pasi-
rengimas.

*Pokaibį parengė MICHEL KA
MAN ir CORINE LESNE
Vertė Ramutė Biagellend*